

МОРЕКАЗИ, ПЕСНИЧКА ХОДОЉУБЉА

Мићо Цвијетић, *Гласови ведрине*, Арка, Смедерево 2018

Најновија књига стихова и лирско-медитативних записа *Гласови ведрине* Мића Цвијетића, песника, путописца, критичара и есејисте, указује на особитост његовог песничког послања, прожетог ведрином празничног руха и неуморне духовне радозналости. Да је одавно, као и сада, доследно одан вери у поезију и пориву њене хумане мисије, говори не само специфична тематска преокупација морем као поетско-метафизичким симболом свеколиког постања, трајања и лепоте, већ и склад композиције укупног сложаја ове књиге.

Први и најобимнији одељак посвећен је „Црноморском певу”, са осећањем усхићења лепотом Варне, важне дестинације традиције песничких светковина. Средишњи круг песама и путописних бисера припао је знаменитим „Српским путевима”, укрштеним са бугарским стазама историје и културних веза, да би нас у трећем обасуо импресивни сјај „Гласом Азурне обале”. Свака страница овог лирски понесеног и мисаоно узбудљивог повесма истинских ходољубља читаоца заплускује сугестијом гласова и слика једног инспиративног сјаја и присјаја сунца, морског бескраја и боја приобаља. Одатле извире живи колорит доживљаја, утисака, реминисценција, асоцијација и поетских рефлексива, дарови и уздарја са новим пределима и људима на путу ка чаробном зову „блиских даљина”.

Драгоцену дневничку прецизност „плаве свеске” кругова на води сећања, аутор отвара прошлошом песмом „Велико празнично чудо” (према стиховима Сен-Дона Перса *Морекази*). Тиме је наговештена екстатична интонација особите ведрине, и основа поетске есенције авантуре, која у овој књизи достиже вредне домашаје упечатљивим речником *мореказа*. У исти мах, одшкринуте су и унутарње одаје, снарења и други емотивно и мисаоно прочишћени валери песника-путописца. Јер, на морским обалама у ватри сунца и песка „другачије се осети неумитни растанак, губитак и бол, / даље се пева и плаче, опседају душу црне слутње”. Апотеоза морским градовима и природи за песника има дубље и слојевито значење, које происходи из непосредне близине лепоте музике таласа, плима и осека као човекове вечне песме: „Благо песницима, са пучином увек пред очима, / плаве ведрине заклањају тамне облаке / Свакодневно им се смеши велико празнично чудо”.

У свом „Црноморском певу” путописац у песнику и будан песнички глас у путописцу марkira већ при првом сусрету бројне детаље, који обично пажњи уморног путника промакну. Прозаида „Несуђени водич”, као предигра овог циклуса, о томе лапидарно бележи: „Госте поздравља разбарушена фигура античког божанства по коме хотел носи име.

И цветна оаза у зеленилу”. Незаобилазан и дирљив је глас добродошлице морских галебова, који се у часу доласка путника yine према морским даљинама: „У небеском и морском бескрају, прати их даље моје треће око и људска мисао”. Присутан је и гугут голуба који озвучи прво снено јутро госта и слика „преда мном у маглини, дрема црноморска пучина”. Милозвучност текстова и стихова је карактеристична стилска одлика овог песника, која овде суптилно наглашена долази до пуног израза. Приметна је посебна усредсређеност духа „трећим оком” за све чулне сензације које опседају машту ходочасника кроз узбудљиве мисаоне путоказе, дигресије у друге просторно-временске координате према траговима историје и културе. Упечатљива песма „Неухватљиве даљине” чини да је поред повишеног тона и патине језика истовремено присутан и тихи рефлекс „суматраистичке” визије свеповезаности света, и немир никада *неућажене* чежње за даљинама. Посебно оним словенског света, окренутим ка матушки Русији и њеним просторствима, што Цвијетића опет доводи у сродност са Црњанским и његовим бескрајно „плавим кругом”. Варљивим морским стазама мисли путника плове с разлогом и до Турске, Босфора, где дамарају „утамничене крви, пригушених оријенталних страсти тела, / Оне се пале, стишавају и гасе, на мутним водама Леванта”. Песниково биће затечено у јединству и различитости света посебно сагледава и осећа оне никад незацељене „болне призоре из злехуде српске повести”, тамо где далеко је Јонско море, и Плава гробница и Балканска голгота: „Неумрле ходају сенке и у вечности неугасле горе свеће. У дубинама тамним, морским, хиљаде српских страдалника”. Опчињавајућа чар црноморске обале крепи тело и лечи песникову душу, која у исти час слави и „болује неухватљиве даљине”.

„Излет у Камчију” је запис којим путник открива нови замах свога надахнућа и лирског винућа тек виђеном егзотиком предела једне праве прашумске оазе, негде на истоку Високих Родопа. Пловећи кроз бајковити предео узводно реком у друштву са другим песницима, нашег острашћеног путника нарочито опчињава исконски спокој тишине, коју само „разбија певанија птица”. Тренутке тог неовдашњег заноса он ће памтити као истински ретку почаст неке изненадне и ванвремене властите среће, „када се, уместо жучи, испија чаша меда”.

У сасвим посебном регистру надахнућа, песник доживљава непосредни контакт са шумном аромом мора „додиром таласа по голим табанима” као и другим наглашено чулним дражима: „Мирис и укус соли са раширених дланова, / Незамањиве дражи којих сам се одавно зажеleo”. Такво упијање плеса таласа и сунца долази као ерос неке чулне спиритуалности, да их та повластица тренутка потом преточи у игриве слике необузданих купачица и младих Нимфи. Тај приказ лепоте тела „Евиних кћери” (у истоименој песми) и звон њиховог „громогласног кикота и смеха” чини уверљиво животан пропламсај преваге лепоте

вечног Ероса над Танатосом и другим мрачним силама. Сличан мотив је и у песмама „Ноћни купач”, „Персеј” и још неким, као што су „Играчице” или „Вечна Жилијет”, које припадају поетском кругу „Глас Азурне обале”.

Профињена једноставност описа пејзажа, паркова, музеја и других за песника ексклузивних културолошких сензација у сва три циклуса *Гласова ведрине* динамично се разлистављају, а опет најчешће бивају и подударни. Било да спољашњи утисци, као огледало, непресушно шаљу свој одраз унутарњем свету ходочасника, или обрнуто. Али свагда је реч о устрепталом преплету утисака лепоте путености и духовних опсервација. Овакав раскошни стилски златовез полетних морезаза читаочева пажњу држи над књигом једнако будном. Рецимо, у необично експресивној песми „Празник” наглашен је властити доживљај духовног узнесења града и околине Варне у „свечаном руху” маја док слави Дан Ћирила и Методија, првих словенских просветитеља. О тим блаженим часовима узвишених ритуала светковине наш песник искрено, и не без племенитог патоса, исписује једну чисту оду радости у част великих светитеља, јер тада му душа „Тихује и пева, вазноси светост круниднег дара”. У сличном, повишеном тоналитету је и песма „Божји дар”, испевана у славу чуда природе, јер је „Створитељ овде подарио издашну лепоту, / Свему што живи, расте, пева и болује”, као души лековит дар, да је „светлосне зубље окрепљују вером и надом”.

У песми интимистичког расположења и згуснутијег израза „Дирке”, тихо букне сета меланхоличног усамљеника путника. Тада „у сненој кући раскрыљених прозора”, када мала ноћна музика допире до будног сневача понад дворишта у бојама црвених ружа, све се стопи у симфонију сфера неба и таласа. И бива „мелемно и тихо, као да пада лепршави снег”, завршни је стих ове изузетне, целе и лепе песме. Обично ноћу, под небом осутих звездама, кад јаче заструји дух, „осетиш како протиче време”, и „лепу осаму крунишу безобална ноћна блаженства”, нијансирају стихови и других песма: „Осама”, „Златокриле птице”, „Маце”, „Аморове стреле” и „Тајанство вода”. Њима се придружује и песма „Епистолярни венац”, посвећена познатој бугарској песникињи Елки Њаголовој, где се, након похвала њеном дару и лику, поентира: „Благо Елки, она има пријатеље и своју Итаку, уточиште и наду”. И знаменитој бугарској поетеси Јелисавети Багрјани песник исказује своје дубоко дивљење у циклусу „Српски путеви” прозаидом „Драинац и Багрјана”. Разгледајући изложбену поставку о великој песникињи у приморској варошици Балчик, Цвијетић са дубоким наклоном и саосећањем говори о једном бурном љубавном заносу, растанку и судбини нашег песника и лепе бугарске песникиње. Призван давним гласовима, он прати „необичне силуете, као њихова далека сен”.

Многа сагласја разлика и укрштаја путева историје, култура и људских гласова, песничко ја интензивно оживљава у својим стиховима,

видећи свет као неку вишу стаменост хармонијске целине упркос немиру и тамним облацима нашег савременог доба. Толико лепоте на једном месту, као што је то Варна или француска лука и град Сет на Азурној обали, уздиже песника и саму песничку реч ка небу и наглашава раскош лирске слике у прозаиди „Морска градина”. Песма „Аргонаути”, узбудљивом реминисценцијом древности медитеранске културе, песника незаобилазно води и ка врхунским стиховима Сефериса и Кавафија, острашћених песника јужних мора и медитеранске културе.

Гласове ведрине, песничку књигу Мића Цвијетића, памтићемо понајпре као апотеозу овоме свету и поезији, са једним готово религиозним осећањем захвалности. И шта год да је чисто песништво, оно је особитост личне енергије речи, која долази из прамења тренутка екстазе. Можда само да нам укаже на нешто важно – да је свет диван дар, испуњен такође окуптношћу и злом. Али, и поред тога, још увек диван.

Милуника МИТРОВИЋ

ИВО АНДРИЋ ИЗ ГЕРМАН(И)С(ТИЧ)КЕ ПЕРСПЕКТИВЕ

Слободан Грубачић, *Звона Иве Андрића*, Службени гласник, Београд 2020; Михаел Мартенс, *У њожару свејова. Иво Андрић – један евројски живој: биографија*, превела с немачког Valeria Fröhlich, Лагуна, Београд 2020

У размаку од свега неколико седмица појавиле су се првих мјесеци 2020. године двије књиге о животу и дјелу Иве Андрића. Ријеч је о компаративној студији Слободана Грубачића *Звона Иве Андрића* и биографској монографији Михаела Мартенса *У њожару свејова*, поднасловљеној *Иво Андрић – један евројски живој*. Те двије књиге осим очигледне тематске подударности спаја и извјесна компатибилност ауторских визиура, будући да је аутор прве угледни српски германиста Слободан Грубачић, а друге Михаел Мартенс, њемачки новинар са дугогодишњим професионалним интересовањем за српску културу и уопште овдашње теме. Ријечју, готово истовремено појављују се дјела која опус српског нобеловца сагледавају у озрачју једне западноевропске, герман(и)с(тич)ке перспективе.

Синхроност публикавања резултата ова два изнутра сагласна и међусобно допуњујућа истраживања с једне стране одаје утисак подвучене црте испод вишегодишњег историографског, књижевног, кинематографског и разних других интересовања за Андрићев дубоко амбивалентан однос однос према једној земљи и њеној култури, о којој је у својим *Свескама* са помало некарактеристично емфатичном интонацијом